

Szabó József

KULTÚRTÖRTÉNETI ÉRTÉKEK MEDIATIZÁCIÓJA ÉS ALKALMAZÁSUK A MÚZEUMANDRAGÓGIÁBAN

Bevezető

Napjainkban egy új tudományterület születésének lehetünk tanúi. Az ismeretek bővülésével, a közösségi igények változásával, a környezet folyamatos átalakulásával együtt jár, hogy az egyes tudományterületek is bővülnek, új részterületekkel találkozhatunk, amik előbb-utóbb önálló elemként jelennek meg ebben az egyre bonyolultabb, de mégis áttekinthető rendszerben. Ilyen a most górcső alá vett kultúrandragógia, aminek az értelmezésére, egyes tovább gondolásra érdemes részterületeire világítok rá. Kitérek arra, hogy a helyi media a múzeumokkal és a tudományos élet szakembereivel együttműködve milyen kultúrandragógiához köthető megoldásokat kínál. Ehhez első lépésként vissza kell nyúlnunk az andragógia értelmezéséhez.

Az andragógia belső rendszere

Az andragógia azokkal az elvekkel, módszerekkel és technikákkal foglalkozik, amelyek a felnőttek tanulását és fejlődését segítik. Az andragógia azonban nem csak a felnőttképzést foglalja magában, hanem az élethosszig tartó tanulást, az informális tanulást, az autonóm tanulást, a kulturális értékek megismerésén alapuló tanulást és a művelődésen keresztüli tanulást is (Rubovszky, 2002).

Az andragógiai megközelítés lényege az, hogy a felnőttek tanulási igényeit és sajátosságait figyelembe véve olyan tanulási környezetet kell biztosítani, amely segíti a felnőttek tudásának bővítését és a kompetenciák fejlesztését. Az andragógiai módszerek és technikák az önálló tanulást, a csoportos tanulást, a projektmunkát és a tapasztalati tanulást is magukba foglalják.

Az andragógia fontos része a felnőttképzésnek, amely a felnőttek számára szervezett tanulási lehetőségeket biztosít. A felnőttképzés célja a felnőttek tudásának és készségeinek bővítése, a munkaerőpiacra való felkészítés, az élethosszig tartó tanulás támogatása, valamint a személyes és társadalmi fejlődés elősegítése.

Az andragógiai megközelítésnek köszönhetően ma már számos felnőttképzési program és intézmény működik világszerte, amelyek segítik a felnőttek tanulását és fejlődését. Az andragógiai szemlélet alkalmazása azonban nem csak a felnőttképzés területén, hanem az egész életre kiterjedő tanulásban és az emberi fejlődésben is fontos szerepet játszik.

Az andragógia - mint az egységes embernevelés felnőttekkel foglalkozó területe - a kilencvenes években bekerült a köztudatba, de a funkcionális felosztása, a részterületek meghatározása csak a kétezres évek elején kezdődött. Azt már sokan úgy gondolták, hogy ki kellene alakítani az egységes embernevelés számára egy olyan felépítést, ami összekapcsolja az egyes részterületeket, de ezzel együtt a specifikumokra koncentrálva az adott terület jellemzőinek kibontását segíti. Ten Have már 1966-ban jelezte, hogy a felnőttkép-

zés csak egy részterülete az andragógiának (Ten Have, 1998). Ezzel már ekkor ráirányította a figyelmet arra, hogy az andragógia lefedi az ismeretszerzés egyéb, akkor még nem teljesen körvonalazott területeit (Durkó & Szabó, 1999).

A rendszerelméleti megközelítések lényeges feladata volt a felnőttképzés funkcióinak csoportba rendezése. Ezen elmélet egyik képviselője Philipp Eggers, aki a kulturális értékek megismerésén alapuló tanulás lehetőségét még csak részlegesen érintette (Eggers & Steinbacher, 1977). Gáspár László tudományos munkájának egyik fontos eredménye, hogy bizonyította a szocializáció, a nevelés, a művelődés szoros kapcsolatát. A három területet együttesen az emberformálódás folyamatának tekintette (Gáspár, 1997). *“Itt találkoztunk először azzal a megközelítéssel, mely szerint az andragógia szerves része a művelődés, a kulturális értékek megismerésén keresztül történő ismeretszerzés, ismeretbővítés. A rendszerszemléleti megközelítés legjelesebb hazai képviselője Durkó Mátyás volt, akivel közösen írt cikkünkben már 1999-ben jeleztük, hogy a pedagógia rendszerezéséhez hasonlóan kellene az andragógia és a gerontológia belső rendszerét megalkotni, és ebben a rendszerben a permanens nevelést, az élethosszig tartó tanulást, valamint a művelődésen keresztüli tanulást is meg kell jeleníteni.”* (Szabó, 2015b) Figyelembe kellett venni azonban azt, hogy a felnőttek tanulási módszerei és tanulási motivációi – mint arra többek között Juhász Erika is rámutatott – lényegesen eltérnek a gyermekekétől. A felnőtteknél többek között új fogalomként jelent meg az autonóm tanulás, ami egyértelműen az informális tanulás részét képezte. A felnőttkori tanulás, ismeretszerzés nem képzelhető el önálló, saját elhatározásból végzett autonóm tanulás nélkül (Forray & Juhász, 2009).

“Mindez arra is rávilágít, hogy a pedagógia sémája csak fenntartásokkal alkalmazható az andragógia esetén. Azt is láthatjuk, hogy olyan új elemek is megjelennek az andragógia felosztásában (pl.: a fentebb említett autonóm tanulás), ami a pedagógia esetén kevésbé értelmezhető.” (Szabó, 2015b) Figyelembe kell vennünk azt is, hogy a pedagógia és az andragógia belső rendszere jelentősen eltér egymástól. Ennek fő oka a két területnél alkalmazott módszerekben, az elért és elérendő hatásokban rejlik. Csoma Gyula a felnőttoktatás intézményi és funkciók szerinti rendszerét vizsgálva mutatott rá arra, hogy a felnőttoktatási rendszerben fontos szerepet töltenek be a könyvtárak, a múzeumok, a képtárak, illetve az informális tanulás folyamatában megjeleníthető intézmények (Csoma, 2005). Ezzel a munkájával lényegében megalapozta az andragógia felnőttoktatásra és kultúra közvetítésre vonatkozó elkülönítését. Ez tehát azt is jelzi, hogy a kultúraközvetítés szakemberei már kezdetől fogva tudták, hogy a felnőttkori tanulásnak két olyan jól elkülöníthető területre bontható, amelyek egyike kifejezetten a felnőttek képzésével foglalkozik, míg a másik ág a kultúraközvetítést, a rendezvények és közösségi események szervezését, az informális tanulást és ismeretszerzést állítja a középpontba.

“Az andragógia belső rendszerét vizsgálva a szakemberek négy fő szakterületet különböztetnek meg:

- 1. Iskolarendszerű felsőoktatás: oktatásszervezés*
- 2. Személyzeti munka andragógiája (humán erőforrás fejlesztési feladatokat foglal magába).*
- 3. Szociális munka andragógiája (a peremhelyzetben lévők fejlesztésével foglalkozó munkaterület. Részterülete a kriminál- andragógia.)*

4. *A tanácsadás andragógiája: tanulási tanácsadás, általános és speciális tanácsadások szervezetei, szervezetfejlesztési tanácsadások, teleházak andragógusai.* (Szabó, 2015b)

Ezt a felosztást egy ötödik elemmel, a kultúrandragógiával kívánjuk kiegészíteni.

A múzeumi kultúraközvetítés

Napjainkra a múzeumok hagyományos hármas feladatrendszere (gyűjtés, konzerválás, kiállítás) kibővült. A XXI. század elejére a közvetítés, ismeretátadás a legfontosabb funkciók közé lépett elő. Ebben fontos szerepet játszott, hogy jelentősen megváltozott a múzeumok és a helyi társadalom viszonya. Napjaink globalizálódó világában a múzeumok mind nagyobb szerepet vállalnak a lokális közösségek építésében és működtetésében, a lokális identitás erősítésében (Koltai, 2011). *“A múzeumok számára az egyik legnagyobb kihívás napjainkban az, hogy miként tudnak bekapcsolódni a technológia új megoldásait felvonultató információs folyamatokba, milyen lehetőségeket találnak arra, hogy a potenciális látogatóikat, közönségüket megszólítsák”.* (Szabó, 2015a). Napjainkra alapvető követelménnyé vált, hogy a múzeumi információközvetítés élményszerű legyen, ideértve a virtuális tárlatlátogatást az interaktív honlapokat és speciális szakmai programok kidolgozását. *“Ezzel olyan edutainment programok állíthatók össze, amelyek a múzeumokban összegyűjtött értékeket az interneten keresztül mindenki számára elérhetővé teszik.”* (Mermeze & Szabó, 2015). Az így elérhető anyagokat a pedagógusok közvetlenül beépíthetik oktatási tevékenységükbe, amivel előmozdíthatják az ismeretek megértését, feldolgozását, továbbá hatékonyan össze tudják kötni a gyűjteményre és az ott felhalmozott tudásra alapozott informális és non-formális tanulási lehetőségeket a formális tanulóval (Koltai, 2005). A múzeumi funkciók bővülésével, a kultúraközvetítési módszerek változásával új ismeretek és új kompetenciák megszerzése szükséges a múzeumi szakemberek számára (Kurta 2010), ugyakkor a felsőoktatásból többnyire hiányoznak azok a kurzusok, szakok, szakirányok, ahol a múzeumokban folyó ismeretterjesztés specialitásai elsajátíthatók. A már múzeumpedagógusként vagy múzeumi művelődésszervezőként dolgozó szakemberek továbbképzése megoldást jelenthet erre a problémára (Koltai, 2016).

Kultúrandragógia és múzeumandragógia

Prohaszka szerint *„A pedagógia mint tudomány filozófia, kultúrfilozófia, amelynek sajátos tárgya műveltség, s feladata annak a törvényszerűségnek a megállapítása, amely szerint a kultúra műveltséget vált ki. Azt a tevékenységet pedig, amely ezt a kiváltást tudatosan előidézti és rendezzi, nevezzük nevelésnek, vagy tágabb értelemben művelődésnek.”* (Prohaszka, 1929, p. 25) Prohaszka szerint is a pedagógia tárgya a műveltség, és az ehhez vezető út a művelődés. Ez a kijelentés még közelebb visz bennünket ahhoz, hogy a kultúrandragógia fogalmát elhelyezzük ebben a rendszerben. *“A Spranger által megalkotott kultúrpedagógia alapgondolata, hogy a pedagógia mint tudomány az érték- és kultúrfilozófia egyik önálló fejezete.”* (Pukánszky & Németh, 1996) A nevelés feladata a történelmileg kialakult kultúra tartalmának átszármaztatása az egyén számára, hogy azt élményévé, magatartásának formálójává tegye, és ezáltal aktivitását fokozza. *“Ebből következik a ne-*

velés két alapvető funkciója: 1. a kultúra értékeinek átadása, 2. segítségével a személyes értékek felszínre hozatala” (Pukánszky & Németh, 1996), a belső erők kifejtésére. Ennek lényege az emberi személyiség megteremtése az egyéni kultúra kialakításán keresztül. Spranger felfogása szerint a pedagógia széles körben értelmezhető (nem csupán a kiskorúakra vonatkozó) művelődésemélet. Itt már az edigiéknél is markánsabban látható, hogy a művelődés a pedagógia klasszikus értelmezésén túlmutató elmeket is tartalmaz. Mivel az egységes embernevelés rendszerében már meghatároztuk az andragógia helyét, így a műveltség megszerzésében, a kultúrálódás folyamatában a kultúrpedagógia mellé sorolhatjuk a kultúrandragógiát.

A kultúrandragógia fő területeit az új információk megszerzése során a következők szerint jellemezhetünk:

- *“Az új ismeretek megszerzése alapvetően informális tanulással történik*
- *Az ismeretek döntően a kulturális értékekhez kapcsolódnak*
- *A megismerés folyamata, módszerei hasonlóak*
- *A megismerés önkéntes, többnyire spontán módon zajlik”* (Szabó, 2015b)

A kulturális intézmények andragógiai tevékenységének fejlesztésére vonatkozó intézményi és kultúrpolitikai tervek, ezeken belül a civil szervezetek és közösségek fokozott bevonásával kapcsolatos elképzelések megvalósításához elengedhetetlen a szakemberek andragógiai ismereteinek és kompetenciáinak fejlesztése. Erre hívta fel a figyelmet az I. Országos Múzeumandragógia Konferencián Kurta Mihály a múzeumok oldaláról, és Szabó József a felsőoktatás oldaláról (Kurta, 2010). Különösen fontosnak ítélték a felnőttkori tanulás módszertani hátterének megismerését, de emellett rámutattak arra is, hogy más tudományterületeken szintén szükségesek az új ismeretek. Amennyiben a múzeumok feladatait vizsgáljuk, azt látjuk, hogy a múzeumok mellett, hogy lehetőséget biztosítanak a természeti és kulturális örökség megbecsüléséhez, megértéséhez és kezeléséhez, fontos feladatuk a közművelődési szerepük fejlesztése. Ehhez szorosan hozzátartozott a helyi közösségekkel az interaktív kapcsolat fejlesztése. A múzeumokban található kulturális javak a nemzeti és az egyetemes kulturális örökség egészének elválaszthatatlan összetevői, amiknek a nyilvánosság számára történő széleskörű és egyenlő hozzáférhetővé tétele a mindenkor társadalom kötelezettsége. *“Napjaink múzeumainak fontos feladata a helyi közösség építésének támogatása, a helyi tradíciók megőrzésének segítése többek között a kapcsolódó hagyományok és audiovizuális hordozók feldolgozásával, illetve a lokális identitás erősítése. Azt is láthatjuk, hogy a múzeumok, mint az élethosszig tartó tanulás egyik meghatározó színhelyei az élményszerű kultúraközvetítés tökéletes terepét jelentik a helyi lakosság mellett az élményturizmus szereplőnek is. Ebben a folyamatban a résztvevők a múlt és a jelen kulturális értékeinek megismerésén túl olyan háttér ismeretekhez juthatnak, amelyek segítik az eligazodást az egyre bővülő információáradatban.”* (Szabó, 2015b, p.12.).

A kulturális tanulás lehetőséget ad arra, hogy az emberek megismerjék mások hagyományait, értékeit, normáit és meggyőződéseit, és ezzel szélesebb látókört és toleranciát fejlesszenek. Ez a tanulási folyamat a különböző kulturális tevékenységek, például a mú-

vészet, a zene, a tánc, az irodalom és a gasztronómia révén valósulhat meg. Az ilyen tevékenységek során az egyén megismerheti a különböző kultúrák hagyományait, stílusát és kifejezőmódját, és megtapasztalhatja azokat. Az egyik fontos része a kulturális tanulásnak a nyitottság és az elfogadás. A különböző kultúrák megismerése segít az egyénnek megérteni, hogy az emberek eltérő értékeket és normákat követnek, és hogy azokat tiszteletben kell tartani, illetve segíthet az egyéneknek abban, hogy megértsék, hogy a különböző kultúrák szempontjából mi a fontos, és hogy hogyan lehet az egyes kultúrákkal együtt élni és együtt dolgozni (Szabó, 2012). A kulturális tanulás fontos eleme a kommunikáció. Az egyes embereknek képesnek kell lenniük a kommunikációra más kultúrákból származó emberekkel, hogy megérthessék és tiszteletben tartsák a különböző értékeket és normákat. Az olyan képességek, mint a nyitottság, az empátia és az elfogadás segítenek az embereknek abban, hogy eredményesebb kommunikációt folytassanak más kultúrák tagjaival (Holdgaard 2011).

Kultúrandragógiai megoldások

Az utóbbi években a média és a múzeumok közötti együttműködés egyre fontosabbá vált. A múzeumok által bemutatott kiállítások, műalkotások és történetek gyakran megjelennek a média különböző platformjain, amelyek szélesebb közönséget érnek el, mint amennyit a múzeumok önmagukban elérhetnének. Az együttműködésnek számos előnye van mind a média, mind a múzeumok számára. A média segítségével a múzeumok és kiállításuk eljuthatnak olyan emberekhez, akik nem tudnak ellátogatni a múzeumokba, így lehetővé téve számukra, hogy részesei legyenek a múzeumok által kínált élményeknek. A múzeumokban bemutatott információk és történetek elérése a közönség számára azt is jelenti, hogy a média segítségével a múzeumok és az általuk bemutatott témák szélesebb körben ismertté válnak. Ezen túlmenően az együttműködésnek a média számára is számos előnye van. A múzeumok által biztosított tartalmak, történetek és képek a média számára új és érdekes anyagokat jelentenek, amelyeket felhasználhatnak a saját platformjaikon, és ezzel a közönségüket szórakoztathatják és tájékoztathatják. A múzeumokban kínált információk és történetek szélesebb körű elérhetősége szintén lehetővé teszi a média számára, hogy új és izgalmas témákról tudósítsanak, amelyek előzőleg nem voltak elérhetőek számukra. Az együttműködés a média és a múzeumok között azonban nem csak az információk és a történetek megosztásáról szól. Lehetőség nyílik online és offline kiállításokra, közös promóciós kampányokra és közös programokra. Ezek révén a média és a múzeumok közönségei közötti kapcsolat megerősödhet, és új közönség rétegek is elérhetővé válnak. Az utóbbi évek egyik új iránya a virtuális múzeumok megjelenése. Ez természetesen sok vitát generált, mivel ilyenkor a valós tárgyasult emlékekkel, kiállítási darabokkal a néző nem találkozhat. Ennek ellenére mondhatjuk, hogy van létjogosultsága ennek az új területnek. A közönség a média eszközeivel sokkal több információhoz juthat, mint a tényleges múzeumlátogatás során. Egyrészt zavartalanul láthat minden múzeumi tárgyat, és emellett rengeteg kiegészítő információt kaphat. Másrészt a média szerkesztői kiválogatják a néző számára az ajánlott látnivalókat. Először a média kezdeményezésére indultak el a virtuális múzeumként is funkcionáló filmek, de mára a múzeumok maguk is felismerték, hogy jelentős előnyhöz juthatnak saját filmek készítésével, megrendelésével.

Az ebben a formában bemutatott múzeumi látnivalók ugyanis a nézők többségét arra készítetik, hogy ha tehetik, akkor személyesen is felkeressék az adott múzeumot. Kezdetben a múzeumok nem vették szívesen ezeket a megjelenéseket, mert úgy gondolták, hogy a filmek megnézése után már nem jön a közönség a múzeumba. A tapasztalatok viszont azt mutatják, hogy pontosan azokat a múzeumokat keresik fel többen, amikről a médiában információkat kaptak. A média ma már tovább lépett ezen az úton, és ezt várhatóan támogatni fogja a mesterséges intelligencia megjelenése. Ma már olyan alkotások születnek, ahol tematizált módon jelennek meg az egyes művészek alkotásai úgy, hogy azok nem is ugyanabban a múzeumban találhatóak. Amennyiben az elkészült alkotásokban elhelyezik a megfelelő vágópontokat, akkor a mesterséges intelligencia segítségével mindenki saját maga állíthat össze magának egyfajta virtuális múzeumot. Ez kihívást jelent a múzeumok számára, de egyben feladatot is (Kenyeres, 2009).

Média és kultúrandragógia

A kultúrandragógia és a média kapcsolata a digitális korban különösen fontos. A digitális média lehetőséget ad az embereknek arra, hogy különböző kulturális tartalmakhoz és információkhoz férjenek hozzá, és lehetőséget ad a kulturális kifejezőmódok és értékek megosztására. A média az információ és a kultúra egyik legfontosabb forrása, és fontos szerepet játszik a kulturális értékek megőrzésében és továbbadásában. Használata során az embereknek azonban tudatosan kell gondolkodniuk a média tartalmairól, és képesnek kell lenniük kritikusan értékelni azokat. A média szempontjából a kulturális tudatosság és a kulturális készségek összekapcsolása azt jelenti, hogy önmagában a média, mint kulturális termék is értéket hordoz, és lehetőséget ad arra, hogy az emberek fejlesszék kulturális tudatosságukat és kulturális készségeiket. Az általános médiahasználatban a kultúrandragógiai megközelítés szerint az emberek kritikus és tudatos módon fogyasztják a média tartalmait, azaz nem csak elfogadják a média által bemutatott információkat és kulturális értékeket, hanem megvizsgálják a kontextusukban, és képesek kritikusan értékelni azokat (Nagy, 2005).

A múzeumandragógia szempontjából megoldás lehet a múzeumlátogatás élmény szintű megjelenítése. Ebben annak idején úttörő kezdeményezést vállalt fel a Déri Múzeum Debrecenben a Munkácsy másképp kiállításával, ahol a párizsi szalonok világába léphetett be a látogató. A díszletek, a kornak megfelelő öltözékek, a felkért résztvevők megjelenése és az általuk adott egyedi információk, korabeli pletykák olyan élményt adtak a résztvevőknek, ami valóban igazi informális tanulásként volt értelmezhető. A program akár órákra is képes volt lekötni a látogatók figyelmét. A 2015-ben végzett kutatásunk azt mutatta, hogy *“a felnőttek számára nem voltak kiemelt szervezéses események, az itt dolgozók nem is ismerték az andragógia fogalmát. A felnőtt látogatók számára a klasszikusnak számító tárlatvezetést tudták biztosítani igény szerint több nyelven is, és rendelkeztek audioguide rendszerrel.”* (Szabó, 2015a, p. 15.) Múzeumandragógiai megoldásokat nem terveztek és annak idején sem a turisztikai cégekkel, sem a szállodákkal nem építettek ki kapcsolatot. Mára azonban változott a helyzet, egyre több olyan kiállítást, edutainment programot szerveznek, amiknél fogalmi oldalról nem használják a

múzeumandragógia kifejezést, de maga a program pontosan a megvalósítás és az információátadás oldaláról nézve egyértelműen a múzeumandragógia körébe tartozik.

A Debrecenben működő Médiacentrum Debrecen Kft. 2017-től felvállalta a Déri Múzeummal a szoros együttműködést. Az egyik program keretében a múzeumban havonta rendezett előadó estekről, rendezvényekről a televízió és a dehir.hu hírportál is folyamatosan beszámolt. Ezeken az alkalmakon a legújabb múzeumi és régészeti kutatásokat mutatták be a szakemberek, és látványos vetítések is segítették az anyagok megértését. A televízió az elkészült filmeket felvette a műsorai közé, és elérhetővé tette a lakosság és a múzeumi szakemberek számára.

Kutatásunk második eleme a Hajdúszoboszlón működő Bocskai Múzeum volt, ahol sikerült szoros kapcsolatot kialakítani a szakemberekkel. A múzeum a küldetésében felvállalta azt a küldetést, hogy a kulturális örökséghez tartozó javak múltunk és jelenünk megismerésének pótolhatatlan forrásai, a nemzeti és az egyetemes kulturális örökség egészének elválaszthatatlan összetevői, szellemi birtokbavételük minden ember alapvető joga. Az e fogalomkörbe tartozó értékek különös védelme, megőrzése és fenntartása, valamint a nyilvánosság számára történő széleskörű és egyenlő hozzáférhetővé tétele a múzeumok feladata. A Bocskai István Múzeum ennek megfelelően gyarapítja, megőrzi, tudományosan feldolgozza, a helyi közösség és a turisták számára átörökíti és társadalmilag hasznosítja Hajdúszoboszló és térsége kulturális örökségét. A Bocskai Múzeum fő attrakciója a koronaékszerekből álló kincstár. Különleges esemény volt a lakosság egyedi módon történő megszólítása 2023 májusában. A kiállítás egy hétre „beköltözött” a bevásárlóközpontba. Bár olyan világvárosokban, mint Shanghai, vagy Párizs 20 éve fogadnak muzeális kiállításokat a nagy- és luxusáruházak, hazánkban nagyon ritka a hasonló kezdeményezés. Ezért is volt különleges a hajdúszoboszlói Bocskai Múzeum és a debreceni Fórum bevásárlóközpont együttműködése, amely arra biztatta az áruházi vásárlókat, hogy a többi árucikk mellett a múzeumi élményt is keressék. A Bocskai István fejedelem 500 eredeti drágakővel díszített, aranyozott korona- és jogarmásolatát bemutató kiállítás önmagában is élmény volt, de ehhez tárlatvezetések, múzeumpedagógiai foglalkozások és hagyományőrző bemutatók is kapcsolódtak. Bihari Horváth László forgatókönyve alapján készült el a korona útja című film, ami Bocskai István fejedelem halála után események bemutatásával kísérté végig a korona helyének változásait. A múzeum elkészítette a korona hiteles másolatát, és ezt a nagyközönségnek be is mutatta. A film segít abban, hogy mindenki megértse, milyen rendkívüli esemény volt Bocskai fejedelem uralkodása, és mennyire fontos emléke az országnak a korona másolata. Sajnos az eredeti továbbra is osztrák tulajdonban van. A film szerepel a Debrecen Televízió műsorában.

Az együttműködés harmadik része már túlmutat a múzeumi kereteken, mivel Debrecen és környéke értékeit mutatja be Debreceni értéktár címmel. A debreceni mentalitás meghatározó eleme évszázadokon át a hagyományőrzés, ugyanakkor a dinamikus fejlődés, a megújulás volt. A „Tudás és hit, értékőrzés és megújulás” egyszerre lett az Értéktár szlogenje, jelezve azt, hogy egyik oldalon van a tudás, a kutatás, a tudományos élet, racionalitás, a másik oldalon a hit, az elkötelezettség és a morál. Az évek során gyűjtött értékek száma mára több mint 130 darab. A teljesség igénye nélkül a legelső között

került be a Debreceni Értéktárba a Nagytemplom, amely azóta méltán nemzeti emlékhely, a Nagyerdő, mely 1939-ben egyes számú sorszámmal került be a nemzet természetvédelmi területei közé. Ott van a Református Kollégium, a Líciumfa, a Debreceni Egyetem, a Kossuth tér, a Déri Múzeum, az Alföldi Nyomda és nem utolsósorban a Hortobágy, mely Debrecentől elválaszthatatlan. A nemzeti kultúra kánonjait alakító debreceni alkotók közül bekerült Csokonai Vitéz Mihály, Szabó Lőrinc, Szabó Magda, Medgyessy Ferenc, Tóth Árpád, Fazekas Mihály, illetve a társaságok közül az Ady Társaság, a Csokonai Kör, és ide tartozik Méliusz Herbáriuma, valamint Déri György hagyatéka is, aki a Néprajzi Múzeumával vetekedő gyűjteményét adta a városnak, és amelyet mind a mai napig nem sikerült teljes egészében bemutatni. A magyar kulturális örökség népszerűsítésében kiemelkedő teljesítmények, értékek a Virágkarnevál, a nyári egyetem, a Nemzetközi Betlehemes Találkozó, mely azóta az Unesco listájára került, a debreceni fürdőkultúra, a Nemzetközi Bartók-kórusverseny, a debreceni kerámia, fazekasság, ötvösség, mézeskalácsság, debreceni kézművesség, amelyen belül külön érték a debreceni kisbunda hímzése és a debreceni gyöngyös párta is. Debrecen gasztronómiai értékei is bekerültek a helyi értéktárba, mint a páros kolbász, de legalább ennyire büszkék lehetünk a debreceni töltött káposztára és a méztermékekre is (Debreceni Értéktár, n.d.) A Debreceni értéktár honlapon (az egyes értékeket bemutató filmek is elérhetők. Ma már az értékek közé tartozik a város filmtörténeti emlékeit felvonultató gyűjtemény. A következő időszak nagy kihívása lesz ezeknek az anyagoknak a feldolgozása és kutathatóvá tétele.

A Médiacentrum Debrecen Kft. a fentiekén kívül is sok olyan kulturális terület feldolgozását vállalta, ami részben a múzeumdragógiához, vagy tágabb értelemben a kultúrandragógiához sorolható. A következőkben a legfontosabb alkotásokat mutatjuk be annak bizonyítására, hogy a helyi médiában olyan értékek születnek, amik a kulturális örökség megőrzésében kiemelt szerepet játszanak. A Médiacentrum Debrecen Kft. közel 50 filmet készített az elmúlt húsz év alatt. Ezek közül az alábbiak a regionális területen kívül is fontos kultúrandragógiai értékkel bírnak: A legdélebbi magyarok; Ragaszkodás; Üzenem az otthoni hegyeknek; Csodálattal és hálával; Az Isten embere – Mindszenty bíboros Észak-Amerikában; Büszkébben túrni másnál; Az utolsó hazatérés; A modern cirkus atyja; Az élő örökség; Akiknek lelke megmaradt a hitben; Kötelék; Aki bort adott Amerikának; Kossuth papja; Ítélet nélkül – családok munkatáborokban (Debreceni Médiaműhely, n.d.).

Kultúrandragógiai összefoglaló

A fentiek alapján érdemes összegezni, hogy mit is gondolunk a kultúrandragógiáról. A kultúrandragógia olyan diszciplína, amely a kultúra és a nevelés kapcsolatát, azokat az oktatási és kulturális intézményekben dolgozó szakemberek által használt módszereket és eszközöket tanulmányozza, amelyek segítségével a kultúra átadása és megértése hatékonyabbá válik. Feladata az emberi személyiség szellemi, kulturális és erkölcsi fejlesztése, az egyén kulturális és társadalmi identitásának megteremtése. Ez az ágazat az oktatási rendszerek és az egyéni nevelés módszereinek tanulmányozására, a társadalmi kultúra elemzésére és az emberi értékrendek megismerésére összpontosít. A kulturális tanulás olyan folyamat, amely során az egyén megismeri és megérti a különböző kultúrák

különbségeit és hasonlóságait. A kultúrandragógia története egészen az ókorig nyúlik vissza. Az ókori görögök és rómaiak már azon gondolkodtak, hogy az embereknek milyen kulturális és erkölcsi értékeket kell elsajátítaniuk ahhoz, hogy egy harmonikus társadalom alakuljon ki.

Azonban a kultúrandragógia mint önálló tudományág csak az elmúlt időszakban kezdett el kibontakozni. Ez a megközelítés azt feltételezi, hogy a kultúra nem csak passzív módon hat ránk, hanem aktívan is befolyásoljuk és formáljuk azt, amikor a kultúrával foglalkozunk. A kultúrában dolgozók feladata ezért, hogy olyan módszereket és eszközöket alkalmazzanak, amelyek segítségével a kultúra megértése és átadása hatékonyabbá és élvezetesebbé válik. Mindez azonban nem csak az oktatási és kulturális intézmények számára fontos, hanem az egyének számára is, akik a mindennapi életük során folyamatosan találkoznak a kulturális eseményekkel.

A kultúrandragógia fogalma összetett, és számos különböző területre kiterjed. A kultúra közvetítésének leggyakoribb formái közé tartoznak az oktatás, a könyvek, a filmek, a televízió, a zene és az internet. Kutatja és értékeli ezeknek a közvetítési formáknak a hatásait az emberek életére, viselkedésére, értékrendjére és szokásaira. Fontos szerepet játszik a szórakoztató iparban is. A filmek, a televíziós műsorok, a zene és a színházak mind a kultúra közvetítésének eszközei. Az ilyen művek hatása a közönségre jelentős, az alkotók többek között megismerhetik a műveik hatását. A szórakoztató iparral közös erőfeszítései révén a közönség szórakoztatása mellett olyan értékek is közvetítésre kerülhetnek, amelyek pozitív hatást gyakorolhatnak a társadalomra.

Felhasznált források

- Csoma, Gy. (2005). *Andragógiai szemelvények*. Nyitott Könyv.
- Debreceni Értéktár (n.d.). *Debrecen kiemelkedő értékei*. <https://www.debreceniertektar.hu/debrecen-kiemelkedo-ertekei/>. Letöltés dátuma: 2023. szeptember 5.
- Debreceni Médiaműhely (n.d.). *Vidók*. [YouTube csatona]. YouTube. <https://www.youtube.com/@DebrecenTV/videos>. Letöltés dátuma: 2023. szeptember 5.
- Durkó, M., & Szabó, J. (1999). Az ezredforduló kihívása: az integráló andragógia. *Magyar Pedagógia*, 99(3), 307–321.
- Eggers, Ph., & Steinbacher, F. (1977). *Soziologie der Erwachsenenbildung*, Handbuch der Erwachsenenbildung. Kohlhammer.
- Forray, R. K., & Juhász, E. (2009). A felnőttkori autonóm tanulás és tudáskorrekciós elköteleződés. In Forray R. K., & Juhász E. (szerk.), *Nonformális – informális – autonóm tanulás*. (pp. 12-37). Debreceni Egyetemi Kiadó
- Gáspár, L. (1997): *Nevelélmélet*. Okker Kiadó.
- Holdgaard, N. (2011, March 11). *The Use of Social Media in the Danish Museum Landscape. Museums and the Web II. April 6-9, 2011. Philadelphia, PA, USA*. <https://bit.ly/17rxGKx>
- Kenyeres, A. Z. (2009). A tudományos ismeretterjesztő televízió műsorok szerepe a felnőttek informális tanulásában. In Forray R. K., & Juhász E. (szerk.), *Nonformális – informális – autonóm tanulás* (pp.285-290). Debreceni Egyetem.
- Koltai, Zs. (2011). A múzeumi felnőttoktatás kihívásai és lehetőségei. In Koltai Zs. (szerk.), *A „Kulturális valóságismeret és EKF 2010. 35 éves a pécsi kultúraközvetítő képzés” című tudományos konferencia és emlékülés szerkesztett anyaga* (pp. 138-143). PTE FEEK.
- Koltai, Zs. (2005): A múzeumok funkcióváltása. In Thinesse-Demel J., & Németh B. (szerk.), *A múzeumok, mint a tanulás helyszínei* (pp.5-19.). PTE-TTK-FEEFI.

- Koltai, Zs. (2016). Kitekintés a múzeumandragógia nemzetközi trendjeire. A felnőttek múzeumi tanulását támogató innovációk Európában és az Egyesült Államokban. *Tudásmenedzsment*, 17:(1), 28-36.
- Kurta, M. (2010): Múzeumandragógia és múzeummediáció. Innovációs törekvések a múzeumi kultúraközvetítésben. In Kurta M.- Pató M. (szerk.), *Múzeumandragógia, Az I. Országos Múzeumandragógiai Konferencia válogatott anyaga* (pp. 23-55). Borsod-Abaúj Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság és a Szabadtéri Néprajzi Múzeum.
- Mermeze, Gy. G., & Szabó, J. (2015). A Déri Múzeum múzeumpedagógiai tevékenysége. *Kulturális Szemle*, 4. <https://kulturalisszemle.hu/4-szam/nemzetkozi-kitekintes/mermeze-gyorgy-gergo-szabo-jozsef-a-deri-muzeum-muzeumpedagogiai-tevekenysege>
- Nagy, A. (2005): *Médiaandragógia*. Urbis Kiadó.
- Prohaszka, L. (1929). *Pedagógia mint kultúrfilozófia*. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda.
- Pukánszky, B., & Németh, A. (1996). *Neveléstörténet*. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. <https://mek.oszk.hu/01800/01893/html/10.htm#Heading57>
- Rubovszky, K. (2002). Informális nevelés – a felnőttnevelés peremvidékén. In B. Gelencsér Ka., & Pethő L. (szerk.), *Közművelődés és felnőttképzés* (pp. 157-173). Budapest, Élethosszig Tartó Művelődésért Alapítvány.
- Szabó, J. (2012). Múzeumandragógia, az informális és nonformális tanulás új lehetőségei In Szabó J. (szerk.), *Múzeumandragógiai tanulmányok* (pp.4-8). Debreceni Egyetem.
- Szabó, J (2015a). Gondolatok a kultúrandragógiáról. In: Szabó József (szerk.), *Kultúrandragógiai tanulmányok* (pp.7-20.). Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományok Intézete, Andragógia Tanszék. <https://mek.oszk.hu/15400/15476/15476.pdf>
- Szabó, J. (2015b). Kultúrandragógia. *Kulturális Szemle*, 2(1). 17-24.
- Ten Have, T.T. (1998). Architect van de andragologie. In J. Goudsblom, P. de Rooy & J. Wieten (Eds.), *In de zevende. De eerste lichtung hoogleraren aan de politiek - sociale faculteit in Amsterdam* (pp.66-80). Het Spinhuis.